

**Pràcticum I**

Codi: 106120  
Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500891 Infermeria	OB	2	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

**Professor/a de contacte**

Nom: Olga Mestres Soler  
Correu electrònic: Olga.Mestres@uab.cat

**Utilització d'idiomes a l'assignatura**

Llengua vehicular majoritària: català (cat)  
Grup íntegre en anglès: No  
Grup íntegre en català: Sí  
Grup íntegre en espanyol: No

**Equip docent**

Sara Cano Mallo  
Marta Casaponsa Buira  
Ariadna Huertas Zurriaga  
Lydia Saavedra Salillas  
Anabel Lecegui González

**Prerequisits**

Pot realitzar el pràcticum I l'alumnat que abans de l'inici de l'assignatura:

- Hagi superat l' assignatura de simulació I
- Hagi assistit a la sessió de prevenció de riscos i la prova d'avaluació sobre la prevenció de riscos.
- Hagi assistit a les classes de pràctiques de laboratori de segon .
- Hagi assistit a les visites planificades per la valoració i actualització del carnet vacunal i el cribratge tuberculosi, realitzades pel servei de Medicina Preventiva i Epidemiologia de l'hospital Vall d'Hebron, abans de cursar la primera assignatura pràcticum.
- Tinguin la targeta d'identificació personal d'estudiant.

Important:

No és possible realitzar dos pràcticums que coincideixin en el temps .

L'alumnat adquirirà el compromís de preservar la confidencialitat i secret professional de les dades que pugui tenir accés per raó dels aprenentatges als serveis assistencials. També en mantenir una actitud d'ètica professional en totes les seves accions. En aquest sentit l'alumnat que es matricula d'aquesta assignatura es compromet a aplicar la "Normativa del Pràcticum en Infermeria" i "Recomanacions de conducta dels estudiants de la Facultat de Medicina". Els documents estan disponibles a través de la pàgina web de la facultat de medicina [www.uab.cat/medicina](http://www.uab.cat/medicina) dins de l'apartat Graus: Infermeria; Pràcticum\* Implementació del "Protocolo mediante el que se determinan pautas básicas destinadas a asegurar y proteger el derecho a la intimidad del paciente por los alumnos y residentes en Ciencias de la Salud" (Documento BOE-A-2017-1200):

- Les direccions dels centres hospitalaris, d'atenció primària i sociosanitaris en els que l'alumnat fa les direccions dels centres hospitalaris, d'atenció primària i sociosanitaris en els que l'alumnat fa pràctiques clíniques ens farà arribar les instruccions per tal que se signi el document de confidencialitat i, si escau, la targeta de identificació.
- L'alumnat haurà de seguir la normativa que es penjarà al campus virtual de les assignatures.
- El no compliment d'aquesta normativa suposarà no poder realitzar les pràctiques i per tant el suspens d'aquesta.

És imprescindible disposar del Certificat de Delictes de Naturalesa Sexual abans d'iniciar les pràctiques. En el següent enllaç trobareu informació de com tramitar-ho

<https://web.gencat.cat/ca/tramits/que-cal-fer-si/vull-obtenir-el-certificat-de-delictes-de-naturalesa-sexual> . Hi ha centres de pràctiques que poden no autoritzar l'inici de les pràctiques si no es lliura el certificat a temps. Aquesta gestió va a càrrec de cada estudiant.

## Objectius

### OBJECTIU GENERAL

El Pràcticum I ha de permetre a l'alumnat integrar i aplicar els continguts treballats en les diferents assignatures, incorporant nous coneixements, habilitats i actituds a través del contacte real amb la professió infermera dins de l'àmbit assistencial i la seva complexitat.

### OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Prestar les cures infermeres de benestar i confort i intervencions de suplència de les necessitats bàsiques, i iniciar-se en les cures que la infermera realitza dins de l'àmbit hospitalari.
- Incorporar el procés d'atenció d'infermeria com a metodologia científica.
- Desenvolupar les dimensions del rol de col·laboració i el rol autònom.
- Oferir unes cures infermeres adients a les necessitats de salut, garantint unes cures infermeres de qualitat, dirigides a la persona i la família, amb una visió integral que contempli les vessants biològica, psicològica i social de les persones ateses.
- Desenvolupar habilitats comunicatives amb la persona atesa, la seva família i l'equip de treball

## Competències

- "Demostrar que es comprenen, sense prejudicis, les persones: considerar-ne els aspectes físics, psicològics i socials, com a individus autònoms i independents; assegurar que es respectin les seves opinions, creences i valors, i garantir el dret a la intimitat, a través de la confidencialitat i el secret professional."
- Aplicar els fonaments i els principis teòrics i metodològics de la infermeria.
- Basar les intervencions infermeres en l'evidència científica i en els mitjans disponibles.
- Demostrar que es coneix el codi ètic i deontològic de la infermeria espanyola i que es comprenen les implicacions ètiques de la salut en un context mundial en transformació.
- Demostrar que es coneixen els principis de finançament sanitari i sociosanitària i utilitzar adequadament els recursos disponibles.
- Demostrar que es coneixen els sistemes d'informació sanitària.
- Demostrar que es coneixen les estratègies per adoptar mesures de confort i atenció de símptomes, dirigides al pacient i la seva família, en l'aplicació de cures pal·liatives que contribueixin a alleugerir la situació de malalts avançats i terminals.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua
- Dissenyar sistemes de cures dirigits a persones, famílies o grups, avaluar-ne l'impacte i establir-hi les modificacions oportunes.
- Establir una comunicació eficaç amb pacients, família, grups socials i companys, i fomentar l'educació per a la salut.

- Fer les cures infermeres basant-se en l'atenció integral de salut, que suposa la cooperació multiprofessional, la integració dels processos i la continuïtat assistencial.
- Fomentar estils de vida saludables, l'autocura, donant suport al manteniment de conductes preventives i terapèutiques.
- Generar propostes innovadores i competitives en la investigació i en l'activitat professional.
- Oferir una atenció sanitària tècnica i professional adequada a les necessitats de salut de les persones ateses, d'acord amb l'estat de desenvolupament dels coneixements científics de cada moment i amb els nivells de qualitat i seguretat que s'estableixen a les normes legals i deontològiques aplicables.
- Planificar i dur a terme cures infermeres dirigides a persones, famílies o a grups, orientades als resultats en salut, i avaluar-ne l'impacte a través de guies de pràctica clínica i assistencial que descriuen els processos pels quals es diagnostica, tracta o cuida un problema de salut.
- Plantejar solucions als problemes de salut i malaltia de les persones, les famílies i la comunitat aplicant la relació terapèutica seguint el mètode científic del procés infermer.
- Promoure i respectar el dret de participació, informació, autonomia i el consentiment informat, en la presa de decisions de les persones ateses, d'acord amb la manera com viuen el seu procés de salut-malaltia.
- Protegir la salut i el benestar de les persones o grups atesos garantint la seva seguretat.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Treballar amb l'equip de professionals com unitat bàsica en la qual s'estructuren de manera unidisciplinària o multidisciplinària i interdisciplinària els professionals i la resta de personal de les organitzacions assistencials.
- Utilitzar la metodologia científica en les pròpies intervencions.

## Resultats d'aprenentatge

1. Adaptar-se a les noves situacions i contextos mantenint una actitud constructiva.
2. Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
3. Analitzar les diferències per sexe i les desigualtats de gènere en l'etiologia, l'anatomia, la fisiologia i les patologies en el diagnòstic diferencial, les opcions terapèutiques, la resposta farmacològica, el pronòstic i en les cures infermeres.
4. Analitzar les intervencions infermeres justificant-les amb evidències científiques i aportacions d'experts que les sustentin.
5. Aplicar el codi ètic i deontològic de la infermeria a tots els àmbits de l'activitat infermera.
6. Aplicar els coneixements sobre la fisiopatologia i els condicionants de la salut a les cures infermeres.
7. Aplicar l'evidència científica en la planificació i el desenvolupament de les cures infermeres.
8. Avaluar periòdicament les situacions de salut i les intervencions d'infermeria prestades.
9. Comparar les característiques dels principals sistemes d'informació.
10. Comunicar fent un ús no sexista ni discriminatori del llenguatge.
11. Comunicar-se adaptant el llenguatge a cada interlocutor.
12. Demostrar habilitat en l'execució de procediments i tècniques d'infermeria.
13. Demostrar que se saben executar maniobres de suport vital bàsic.
14. Demostrar una actitud cooperativa amb els diferents membres de l'equip.
15. Descriure els principis per administrar fàrmacs i altres teràpies amb seguretat.
16. Dissenyar cures dirigides a persones en situació de malaltia avançada i en situació de final de vida que recullin les estratègies adequades per millorar el confort i alleujar la situació, tenint en compte els valors i les preferències de les persones malaltes i les seves famílies.
17. Dissenyar estratègies d'educació per a la salut en persones, famílies i grups.
18. Establir una relació empàtica i respectuosa amb la persona i la família, d'acord amb la situació de la persona, el problema de salut i l'etapa de desenvolupament.

19. Fer les cures d'infermeria de manera integral dins de l'equip interdisciplinari.
20. Fer una història clínica, un examen físic, un de psicològic i un diagnòstic d'infermeria de manera específica per a homes i dones, incorporant-hi, a més, la diversitat afectivosexual, d'identitat i d'expressió de gènere.
21. Identificar els diferents grups de fàrmacs i productes sanitaris, els principis de la seva autorització, ús i indicació, i els mecanismes d'acció dels mateixos.
22. Identificar els elements que poden posar en risc la salut de les persones en relació a la utilització i gestió dels fàrmacs.
23. Identificar guies de pràctica clínica específiques per a cada etapa del cicle vital.
24. Identificar i explicar les guies de pràctiques clíniques i assistencials relacionades amb l'atenció de les demandes de salut de les persones durant tot el cicle vital i de les alteracions que es poden presentar, i proporcionar les cures necessàries en cada etapa.
25. Identificar les desigualtats socials que es manifesten a partir dels eixos socials (classe, gènere, edat, origen i territori).
26. Identificar les implicacions socials, econòmiques i mediambientals de les activitats acadèmico professionals de l'àmbit de coneixement propi.
27. Identificar les necessitats nutricionals de les persones sanes i/o afectades per problemes de salut.
28. Integrar al pla de cura els aspectes psicosocials, assegurant el respecte a les opinions, preferències, creences i valors.
29. Integrar-se en equips de treball multidisciplinaris i interdisciplinaris i compartir objectius comuns.
30. Planificar cures infermeres dirigides a persones, famílies o grups.
31. Prioritzar les mesures sanitàries de prevenció durant les seves intervencions en centres de salut.
32. Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
33. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
34. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
35. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
36. Reconèixer les situacions de risc vital.
37. Resoldre problemes infermers i problemes de col·laboració, utilitzant la història clínica, aplicant la metodologia infermera i els llenguatges estandaritzats vigents.
38. Respectar el dret de participació en el conjunt de presa de decisions de les persones en les seves pròpies cures, d'acord amb com viuen el seu procés de salut.
39. Respectar els principis de dret a la intimitat, confidencialitat i secret professional en totes les cures dutes a terme.
40. Seleccionar els aspectes bàsics relacionats amb l'estil de vida saludable, l'autocura i les activitats preventives i terapèutiques en relació amb les necessitats de salut, dirigint les accions tant a la persona com als familiars o assistents responsables.
41. Treballar en col·laboració i de manera responsable per aconseguir els objectius prèviament planificats garantint la continuïtat assistencial.
42. Utilitzar adequadament els recursos disponibles.
43. Utilitzar el procés d'atenció d'infermeria com a metodologia científica en les intervencions i la resolució de problemes.
44. Utilitzar estratègies i habilitats que permetin la comunicació efectiva amb les persones, famílies i grups socials i amb els companys, així com l'expressió de les seves preocupacions i interessos.
45. Utilitzar l'evidència científica a la pràctica assistencial.
46. Utilitzar la relació terapèutica, basada en la confiança, la comunicació i les relacions interpersonals, per solucionar els problemes de salut de la persona i la família.
47. Utilitzar mesures de protecció i de seguretat per garantir el benestar i minimitzar el risc vinculat a l'assistència.
48. Valorar el risc i protegir la salut de les persones garantint-ne la seguretat.
49. Valorar i tractar les persones d'una manera holística tolerant i sense emetre judicis de valor.
50. Valorar l'estat de la salut de l'individu, família o comunitat i identificar els problemes i els factors interns i externs que afecten la seva salut.

## Continguts

Els continguts d'aquest pràcticum consten d'una combinació de les diferents assignatures impartides al llarg de primer i segon curs. Durant la pràctica l'alumnat ha de seleccionar els continguts necessaris per a identificar necessitats i resoldre els problemes de les persones ateses que es presenten durant les pràctiques amb la tutela de la infermera. Es destaquen els següents:

- El model d'infermeria de Virgínia Henderson aplicat a l'atenció d'adults i a la vellesa.
- Les bases metodològiques per planificar i oferir cures infermeres. L'aplicació del procés d'ensenyament - aprenentatge quan s'ofereixen les cures infermeres a persones de diferents cultures.
- Pla d'atenció d'infermeria.
- El codi deontològic, els drets i deures de l'usuari en el marc del sistema assistencial.
- La millora continua de la qualitat de les cures infermeres.
- Guies de pràctica clínica i protocols.
- Alimentació saludable i dietes terapèutiques de les persones ateses.
- Factors que influeixen en els processos d'aprenentatge de les persones ateses, necessitats educatives, objectius d'aprenentatge, estratègies educatives i resultats esperats.
- Les cures infermeres orientades a la promoció i prevenció de la salut. 4Les cures infermeres orientades a la promoció i prevenció de la salut.
- Farmacocinètica, farmacodinàmica dels fàrmacs que més es prescriuen així com les necessitats educatives de les persones.
- Comunicació terapèutica.
- Gestió de conflictes.
- Les normes de gestió de riscos per al a seguretat del malalt.
- El sistema sanitari català.

## Metodologia

### Pràctiques Clínicas (PEXT):

Les pràctiques clíniques donen l'oportunitat a l'alumnat de desenvolupar coneixements, habilitats, actituds i valors en un àmbit professional real i complex, acompanyat sempre d'un infermer/a docent (Professor associat clínic docent).

Consten d'una estada aproximada de 8-9 setmanes en un servei d'hospitalització adient a les necessitats de formació i durant les quals cada estudiant tindrà assignat un/a infermer/a de la unitat on realitza les pràctiques que vetlla i guia el seu procés d'aprenentatge de forma individualitzada i continuada.

Podreu consultar els torns i horaris en el calendari publicat a la web. Aquests horaris poden ser modificats en funció de les necessitats dels serveis.

### Quadern reflexiu (QR):

Es un recull d'aquelles situacions viscudes durant la pràctica que han despertat alguna emoció, be sigui positiva o negativa amb un impacte en el procés d'aprenentatge. Entrega quinzenal en forma de treball escrit via Moodle.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

## Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-------	------	--------------------------

Tipus: Supervisades

---

PRÀCTICA CLINICA ASSISTENCIAL HUMANA (PEXT)	291	11,64	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50
---	-----	-------	---

---

Tipus: Autònomes

---

Elaboració de treballs / Estudi personal / Lectura d' articles	9	0,36	2, 9, 23
--	---	------	----------

---

## Avaluació

La qualificació final de l'assignatura correspon al sumatori de la nota de les Pràctiques Clíniques (PEXT) i l'obtinguda dels quaderns reflexius amb la següent ponderació:

- El 70% de la nota correspon a les Pràctiques clíniques (PEXT)
- El 30% de la nota correspon als quaderns reflexius

**IMPORTANT:** per aprovar l'assignatura cal tenir aprovat cadascun dels grups competencials de les pràctiques clíniques i dels treballs dels seminaris amb una nota mínima de 5.

És obligatori realitzar tot el període de pràctica clínica programat al calendari docent, independentment de l'horari en el qual es facin les pràctiques.

Com a norma general és obligatori realitzar tot el període de pràctica clínica programat al calendari docent, independentment de l'horari en el qual es facin les pràctiques.

Es considera absència, qualsevol interrupció de l'assistència al servei. Aquestes poden ser:

a) Absències justificades, les següents situacions:

Defuncions

Visita mèdica especialista.

Malalties agudes

Examen carnet de conduir

Examen oficial universitari Proves oficials d'idiomes

L'alumne haurà de presentar un justificant degudament complimentat al seu professor i deixar constància en el document "Full de seguiment".

b) Absències NO Justificades: Aquelles que no figurin en el llistat anterior i no han estat autoritzades pel coordinador de l'assignatura.

L'alumne deixarà constància de la seva Absència No Justificada en el document "Full de seguiment" i pactarà amb el seu professor la manera de recuperar les hores pendents. En finalitzar l'assignatura es restarà de la notafinal (de 0 a 10) 0'5 punts.

c) Vagues, manifestacions: Mantenint els drets dels alumnes i seguint amb les recomanacions del rectoral, els alumnes que de manera individual vulguin adherir-se a una convocatòria d'algun dels sindicats d'estudiants, hauran de comunicar-ho prèviament al seu professor i al servei de pràctiques. Tanmateix haurà de deixar constància en el document "Full de seguiment". Aquesta jornada es considerarà Realitzada i no recuperable.

d) Absència NO justificada i NO notificada: Pot comportar el suspens de l'assignatura.

e) Retard: Presentar més de 5 retards (inici i finals de torn, àpats...) al llarg del període de l'assignatura pot comportar el suspens de l'assignatura.

Les faltes s'han de comunicar amb la màxima antelació possible al professor associat i al servei de pràctiques per tal de poder reduir la interferència en el procés d'aprenentatge i pactar el dia a recuperar.

Totes les hores que manquin per faltes d'assistència s'hauran de recuperar dins del període de pràctiques.

Cal haver realitzat totes les pràctiques. Les faltes justificades s'han de recuperar, sense impacte en l'avaluació. Les faltes no justificades, s'han de recuperar i comporten la reducció de 1 punt per cada dia de falta fins a un màxim de 3 dies (mes de tres dies de faltes sense justificació, suposen el suspens de l'assignatura). No hi ha la possibilitat de recuperació ració fora del període de pràctiques. No respectar l'horari de pràctiques sense previ avís i amb causa justificada por suposar el suspens de l'assignatura.

Casos Particulars: A petició del responsable de l'assignatura es pot constituir una comissió avaluadora configurada a efecte de valorar situacions especials, personals i/o extraordinàries que no trobin resposta en el si d'aquesta guia o en documents publicats a la web del pràcticum. La comissió de pràcticum mitjançant una resolució donarà resposta concloent i vinculant.

Control assistència:

\* "Full de seguiment": Mitjançant la signatura diària d'aquest document, la infermera responsable de l'alumne, confirma l'horari realitzat durant la jornada de pràctiques de l'alumne. Aquest document servirà de justificant pel còmput d'hores de l'assignatura.

L'únic responsable del document és l'alumne, l'haurà de portar actualitzat i es responsabilitzarà de la veracitat del contingut de la informació que es consigni.

Aquest document serà entregat en finalitzar el període pràcticum al seu professor.

Aquest document pot ser demanat, en qualsevol moment, pel seu control, pels responsables dels pràcticums i/o professors associats clínics participants de l'assignatura.

Qualsevol signe de deshonestat acadèmica, com ara plagi o manipulació de documents d'avaluació... o qualsevol actitud discriminatòria, violenta o irrespectuosa cap a pacients, professionals, companys/es i/o docents, suposarà el suspens immediat de l'assignatura. Totes aquestes situacions seran elevades a la comissió de pràcticums qui analitzarà el succeït i establirà una resolució consensuada al respecte.

## Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
AVALUACIO DURANT LES PRACTIQUES AL CENTRE ASSISTENCIAL	70%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50
REGISTRES REFLEXIUS	30%	0	0	2

## Bibliografia

Alfaro-Lefevre, R. (2014). Aplicación del proceso enfermero : fundamento del razonamiento clínico. Barcelona [etc.]: Wolters Kluwer Health.

Berman, A., Erb, G., Kozier, B., & Snyder, S. (2008). Fundamentos de enfermería: conceptos, proceso y práctica. Madrid: Pearson Educación.

Betolaza, E., Alonso, I. (2002). El diario reflexivo y el aprendizaje tutorizado. Metas de Enfermería 45, 14-18.

Huber, D.L. (2019). Gestión de los cuidados enfermeros y liderazgo. Barcelona: Elsevier.

ICS (2020). 3clics: Atenció primària basada en l'evidència. [Internet]. 2008 [citat 11 juliol 2020];12. Disponible a:<https://www.ics.gencat.cat/3clics>

Luis, M.T. (2013). Los diagnósticos enfermeros. Revisión crítica y guía práctica .9ª ed. Barcelona: Elsevier Masson

Luis, M.T. (2015). Enfermería clínica. Cuidados enfermeros a las personas con trastornos de Salud. Barcelona: Wolters Kluwer,

Luis, M.T., Fernández. C., Navarro. M.V. (2005). De la teoría a la práctica. El pensamiento de Virginia Henderson en el siglo XXI. 3ª ed. Barcelona: Masson

Luis Rodrigo, T. (2015). Enfermería clínica : cuidados enfermeros a las personas con trastornos de salud. Barcelona : Wolters Kluwer Health.

Medina, J.L. (2001). Guía para la elaboración del diario reflexivo. Barcelona: Universidad de Barcelona.

NANDA International. (2019). Diagnosticos enfermeros : definiciones y clasificación : 2018-2020. Barcelona: Elsevier.

Pérez, P. E., Sánchez, J. M. R., Formatger, D. G., & Fernández, M. G. (2016). Investigación en metodología y lenguajes enfermeros. Madrid: Elsevier España.

Tellez, S.E; García Flores, M. (2015). Modelos de cuidados en enfermería NANDA, NIC y NOC [Recurs electrònic]. México [etc] : McGraw-Hill Education.

## **Programari**